

Fokus på ansvar

*Af professor Lars Bo Langsted
Aalborg Universitet*

Der er for tiden fokus på ansvar. Sker der noget, der har været farligt, uheldigt eller forkert, leder vi – og ikke mindst medierne – efter én, der skal være "ansvarlig". Man nedsætter måske en særlig kommission, der skal undersøge, hvem, der kan drages til ansvar, og finder kommissionen frem til, at der ikke er nogen, der har været (juridisk) ansvarlige for det passerede, må kommissionen have misforstået sin opgave, have været uduelig eller måske ligefrem inhabil. Det seneste eksempel er fyrværkeriulykken i Seest, hvor mediernes fokus ikke var på, at der – heldigvis – ikke var nogen enkeltperson eller myndighed, der var ansvarlige for det skete, men på omverdenens, og især ofrenes mangel på forståelse for, at også ulykker er en del af livet, og – beklageligvis – bare kan ske. Man sad tilbage med en fornemmelse af, at her var endnu en kommission, der ikke havde været opgaven voksen.

Andre gange gribes medierne af deres egen retorik og ser ansvar, hvor der intet ansvar er. Det nyeste eksempel er den uheldige person, der havde solgt et hus, hvor grunden var forurenede af olie fra fiskeres net. Her havde pressen stor medfølelse med den tidligere husejer, og overskrifterne lød: "uskyldig skal betale erstatning". Vi læste ikke meget om den stakkels huskøber, der havde købt en ejendom for flere millioner kroner og pludselig opdagede, at hans hus og grund slet ikke var så meget værd, fordi grunden var olieforurenede. Han var sådan set også "uskyldig". Og rent faktisk handlede retssagen ikke om skyld og uskyld, men om noget så banalt som mangler ved en solgt vare. Her var tale om en vare (et hus), der var blevet solgt til langt over den værdi, det havde. Såvel byret som landsret nåede frem til det ganske upåfaldende resultat, at sælgeren skulle fralægge sig sin uberettigede vinding. Man nåede tillige frem til, at kommunen, der i sin tid havde solgt grunden for 100.000 kr. også skulle fralægge sig sin gevinst.

Hvor der i ingen af de ovennævnte sager var tale om, at der var nogen, der havde udvist skyld, handlet anderledes end de burde, havde handlet dadelværdigt – og altså slet ikke på en måde, der kunne indebære tale om ansvar i form af sanktionspålægning, forholder det sig anderledes indenfor disciplinæransvarets område.

D. 4.maj vedtog Folketinget således en ændring af lov om fast ejendom, hvorved der – med virkning fra 1. juli i år – blev nedsat et disciplinærnævn for ejendomsmæglere. Inspireret af disciplinærnævnet for statsautoriserede og registrerede revisorer og drevet af trangen til at kunne pålægge personligt ansvar, også hvor hverken betingelserne for erstatnings- eller strafansvar er opfyldt, har man nu en fuld ansvarspalette klar på ejendomsmæglerområdet.

Ved at skele til revisorområdet, da man lavede de nye regler om ejendomsmægleres disciplinæransvar, har man fået fastlagt rammerne for de sanktioner, der kan ikendes. Frifinder nævnet ikke ejendomsmægleren har det mulighed for at give ham eller hende en advarsel, en bøde på op til 300.000 kr., eller – i værste fald – fratage den pågældende retten til at drive virksomhed som ejendomsmægler enten for en tidsbegrænset periode på op til fem

år eller tidsubegrænset. Er ejendomsmæglervirksomheden tillige indklaget, og findes den "skyldig", kan bøde fastsættes helt op til 750.000 kr.

Men ét er jo som bekendt "strafferammer", noget andet er den konkrete udmålte sanktion. Har de brodne kar blandt ejendomsmæglerne da noget at frygte? Ja hvis det nye nævn også lader sig inspirere af revisorernes konkrete sanktionsfastlæggelse, så kan det blive en barsk fornøjelse. Lovforslaget lagde på ejendomsmæglerområdet op til ganske anseelige bøder, og indenfor de seneste måneder har Disciplinærnævnet for Revisorer så at sige "vist vejen", hvad angår anvendelsen af maksimumsanktionerne.

Medio marts i år fandt nævnet således en registreret revisors adfærd så dadelværdig, at det udmålte en bøde på kr.300.000. Kendelsen kan læses i sin fulde udstrækning på nævnets hjemmeside, www.disciplinaernaevnet.dk, hvor de fleste nævnskendelser i dag lægges ud. Det er første gang siden de nye bødemaksima blev fastsat i 2003, at sanktionen udmåles helt op til maksimum.

Nævnets begrundelse for den meget strenge sanktion beskriver udmærket forseelsen i al sin gru: "... indklagede har i et meget stort antal tilfælde underskrevet regnskaber, som han ikke har revideret, og i hvilke, der bl.a. ikke er taget forbehold, uanset at han vedrørende de 33 regnskaber i sag nr ... intet vidste om aktivernes værdi, og i de 2 regnskaber i sag nr. ... ikke havde kontrolleret indtægterne. I alle regnskaberne var der således ikke noget belæg for at konkludere, at regnskaberne gav et *"retvisende billede"* af selskabernes *"aktiver og passiver, økonomiske stilling samt resultat"*. Indklagede har herved afsløret en fundamental uvidenhed om, hvad det betyder at være offentlighedens tillidsrepræsentant og/eller en fuldstændig ligegyldighed herfor." Så kan det vist ikke siges meget tydeligere. Den pågældende revisor kan være ked af, at man ikke i stedet havde rejst en straffesag imod ham. De forseelser, nævnet finder bevist, udgør således efter al sandsynlighed en overtrædelse af straffeloven, men i det strafferetlige system, ville man næppe have kunnet forestille sig en bøde i den størrelsesorden, det endte med ved disciplinærnævnet.

Endnu mere nyskabende – og ultimativt – gik nævnet til værks en måneds tid senere. Her afsagde nævnet således en kendelse, hvor det frakendte en tidligere registreret revisor retten til at blive beskikket (igen) som registreret revisor i en periode på fem år. Også i denne sag bestod revisors forseelse i, at han havde afgivet en blank revisionspåtegning på et regnskab, som han aldrig havde revideret. Til forskel for den førstnævnte sag, var revisor i denne sag imidlertid genganger. Det var således fjerde gang indenfor en periode på seks år, nævnet havde ikendt ham en sanktion. De tre forudgående gange primært for en tilsvarende forseelse, som der nu var tale om, og den største af bøderne havde da været på 100.000 kr. Ved den lejlighed havde nævnet endda skrevet i kendelsen, at der ikke fandtes "fuldt tilstrækkeligt grundlag" for at tage en påstand om rettighedsfrakendelse til følge. At den ultimative hammer så falder fjerde gang, synes for en umiddelbar betragtning ikke så overraskende. Nævnet har kun én gang tidligere i sin snart 40 årige historie frakendt en revisor retten til at være revisor, og den gang - i 1990 ændrede Østre Landsret afgørelsen til en bøde. Den nye kendelse, der endnu ikke er lagt ud på hjemmesiden, kan endnu begæres indbragt for landsretten, idet indbringelsesfristen på 4 uger ikke er udløbet.

At personer, der har handlet på en sådan måde, at de kan drages til ansvar – erstatningsretligt, strafferetligt eller disciplinærretligt – også bliver det, er en positiv ting, der falder fint i tråd med de formål, der ligger bag de enkelte ansvarsformer. Det er derfor også en naturlig ting, at man i konkrete sager kan være nødt til at undersøge, om der skulle være nogle, der har handlet på en ansvarspådragende måde. Men at tro, at alle juridiske afgørelser, der er til ugunst for én af parterne (sådan er det jo meget ofte), skyldes at den pågældende har handlet dadelværdigt, er "skyldig" i noget bebrejdesværdigt, er en misforståelse af juraen. Og at tro, at der bag enhver ulykkelig hændelse befinder sig en eller flere personer, der bør "straffes" er en misforståelse af ikke blot juraens formål, men også af livets iboende risiko.